

Prawo konfliktów zbrojnych

Lekcja przygotowana przez

Wydział ds. Edukacji Prawnej

Bezpieczeństwo Państwa

 Zdrowotne

 Energetyczne

 Gospodarcze

 Militarne

- **Jakie znasz przykłady** tego jak Państwo gwarantuje bezpieczeństwo w tych obszarach?

KONFLIKT ZBROJNY

- Cechuje go **przemoc**, często niepoohamowana. Gina ludzie, niszczone jest mienie. Na wojnie nie ma wygranych.
- Społeczność międzynarodowa utworzyła **normy prawne** mające regulować konflikty zbrojne oraz zniszczenia, które za sobą niosą.

- **Konflikt zbrojny** jest to sytuacja, w której doszło do użycia **siły zbrojnej** między stronami o różnym statusie prawnomiędzynarodowym. Do konfliktów zbrojnych zaliczymy wszelkie przejawy walki zbrojnej.

HISTORIA KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

BLISKI WSCHÓD

- Rozmowy pokojowe
- Zawieszenie broni
- Wymiany zakładników

KOŚCIÓŁ

- Zakaz atakowania niektórych grup społecznych (kler)
- Ostracyzm broni zasięgowych (łuki, kusze)

ŻOŁNIERZ-RYCERZ

- Kodeks rycerski

KOLONIZACJA I LITERATURA ETYKI WOJNY

- Okrucieństwo wobec rdzennych mieszkańców
- Wprowadzenie zdyscyplinowanego wojska

POCZĄTKI UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH

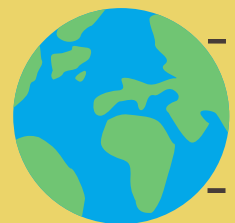
- Zakaz korsarstwa
- Zakaz amunicji DumDum (pociski wybuchające małego kalibru)

PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Prawo konfliktów zbrojnych (międzynarodowe prawo humanitarne) jest to prawo obejmujące normy wszczynania, prowadzenia i kończenia konfliktów zbrojnych.

- **Międzynarodowy konflikt zbrojny**
- *Konflikt zbrojny między dwoma państwami*
- **Niemiędzynarodowy konflikt zbrojny**
- *Między państwem a uzbrojoną organizacją*

Czy umiesz podać przykład niemiędzynarodowego konfliktu zbrojnego?

POJĘCIE SIŁ ZBROJNYCH

SIŁY ZBROJNE

Wszystkie zorganizowane jednostki i personel, podlegający dowództwu odpowiedzialnemu za ich postępowanie i dyscyplinę.

- Dzieci poniżej 15 roku życia nie mogą być rekrutowane do sił zbrojnych.
- Muszą sprawować kontrolę nad częścią terytorium i muszą być zdolne do przeprowadzenia ciągłych i spójnych operacji wojskowych.

KATEGORIE OSÓB W KONFLIKCIE ZBROJNYM

Kombatant

- Członek sił zbrojnych inny niż medyk lub duchowny
- Musi odróżniać się od ludności cywilnej
- W niewoli stają się jeńcem wojennym

Uczestnik pospolitego ruszenia

- Ruch oporu
- Jawni nosi broń
- Przestrzega prawa konfliktów zbrojnych

Personel medyczny

- Nie jest kombatantem
- Może nosić lekką broń do obrony
- Używa znaku czerwonego krzyża/księżycy/znaku na białym tle

Duchowni

- Nie jest kombatantem
- Może używać czerwonego znaku jak medyk
- W niewoli mogą realizować posługę kapłańską i być przy swojej jednostce

CELE WOJSKOWE

- Siły zbrojne (z wyłączeniem sanitariuszy)
- Urządzenia, budynki i pozycje rozlokowania sił zbrojnych lub ich materiałów
- Baraki, magazyny lub jakiegokolwiek inne obiekty, które z racji swej natury lub wykorzystania wnoszą istotny wkład do działalności wojskowej albo których całkowite lub częściowe zniszczenie przyniesie znaczącą korzyść wojskową
- Cel wojskowy pozostaje celem wojskowym, nawet jeśli są w nim osoby cywilne

- **Czy** elektrownia jest celem wojskowym?

CELE CYWILNE

Cel cywilny to obiekt nie będący celem wojskowym.

Obiekty normalnie cywilne mogą stać się wojskowym, ale w razie wątpliwości zakłada się, że są cywilne.

Przykładem budynków pod taką ochroną są szkoły oraz budynki mieszkalne

- **Jakie** budynki mogą budzić taką wątpliwość?

DOBRA KULTURY

Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych z 1954 roku:

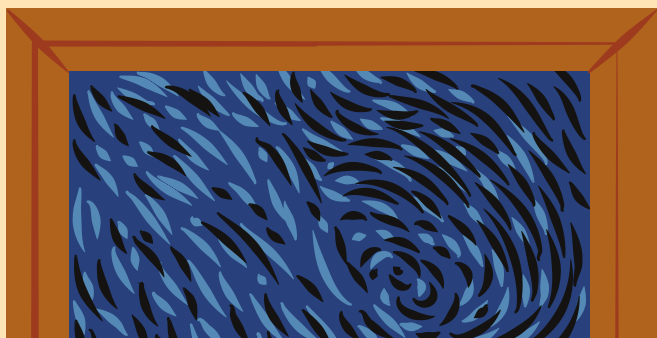
Art. 1: [...] uważa się za dobra kulturalne:

a) dobra ruchome lub nieruchome, które posiadają wielką wagę dla dziedzictwa kulturalnego narodu, na przykład zabytki architektury, sztuki lub historii, zarówno religijne, jak świeckie; stanowiska archeologiczne; zespoły budowlane posiadające jako takie **znaczenie historyczne** lub **artystyczne**; **dzieła sztuki, rękopisy, książki** i inne przedmioty o znaczeniu **artystycznym, historycznym** [...]

b) gmachy, których zasadniczym i stosowanym w praktyce przeznaczeniem jest przechowywanie lub wystawianie dóbr kulturalnych ruchomych, określonych pod lit.

a), na przykład **muzea, wielkie biblioteki, składnice archiwalne** [...]

- **Jakie** dobra kultury znasz w swojej okolicy? (Są oznaczone niebiesko-białą tarczą z napisem 'zabytek chroniony prawem')

MIĘDZYNARODOWE PRAWO KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Statut Rzymski
z 1998 r.

Statut MTK
z 1945 r.

Statut MTK dla
Jugosławii

Międzynarodowe
prawo
konfliktów
zbrojnych

Prawo
Genewskie

Prawo Haskie

KONWENCJA GENEWSKA

- W 1949 r., po doświadczeniach II Wojny Światowej, podpisano serię najważniejszych Konwencji genewskich:
- I Konwencja Genewska - o polepszeniu losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie;
- II Konwencja Genewska - o polepszenia losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu;
- III Konwencja Genewska - o traktowaniu jeńców;
- IV Konwencja Genewska - o ochronie osób cywilnych podczas wojny.

Prawo genewskie dotyczy przede wszystkim ofiar wojny: wojskowych i cywilów, na morzu, w powietrzu i na lądzie. Pierwsza podpisana została w 1864 r., a ostatni protokół dodatkowy w 2005 r.

I KONWENCJA GENEWSKA

Art. 2: Konwencja niniejsza będzie miała zastosowanie w razie **wypowiedzenia wojny** lub **powstania jakiegokolwiek innego konfliktu** [...] nawet gdyby jedna z nich nie uznała stanu wojny.

Art 12: Członkowie sił zbrojnych i inne osoby [...], którzy są ranni lub chorzy, będą szanowani i chronieni we wszelkich okolicznościach. **Zabronione** są surowo [...] ich **dobijanie** lub **wyniszczanie, torturowanie, dokonywanie na nich doświadczeń biologicznych**, pozostawianie ich z premedytacją **bez pomocy lekarskiej** [...].

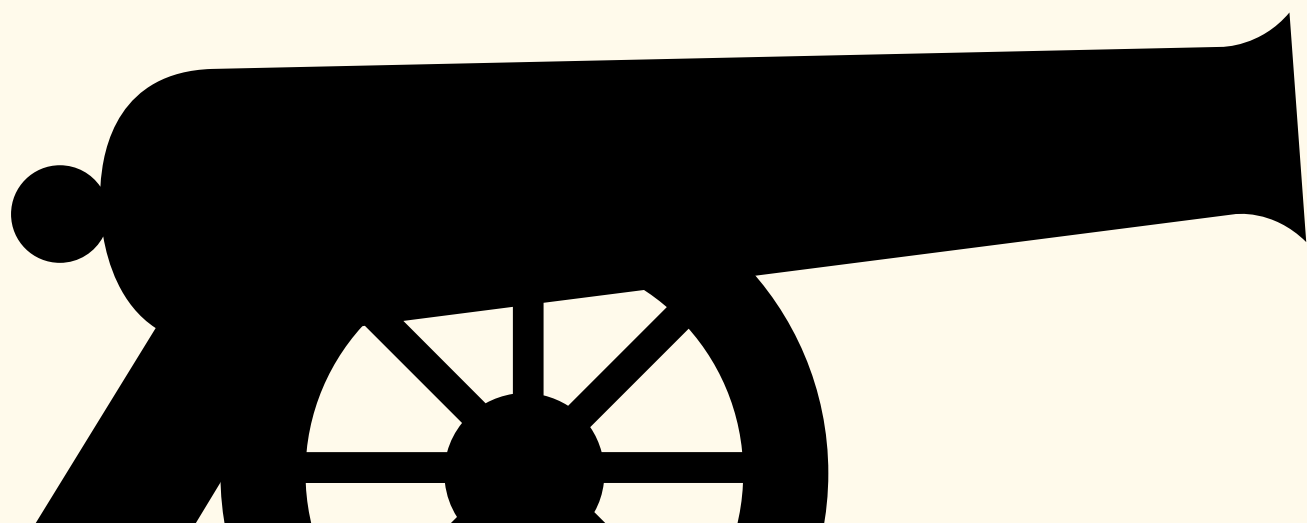
Art. 17: [...] Strony w konflikcie będą ponadto czuwać nad tym, aby **zmarli byli grzebani z czcią** i w miarę możliwości zgodnie z obrządkami religii, którą wyznawali, aby ich groby były szanowane, zgrupowane, o ile możliwości, podług narodowości zmarłych, należycie utrzymane i tak oznaczone, aby mogły być zawsze odszukane [...].

II KONWENCJA GENEWSKA

Art. 22: *Wojskowe statki szpitalne, czyli statki zbudowane lub urządzone przez Mocarstwa specjalnie i wyłącznie w celu niesienia pomocy rannym, chorym i rozbitkom, ich leczenia i przewożenia, nie mogą być w **żadnych okolicznościach atakowane** ani zajmowane.*

Art 36: *Personel duchowny, lekarski i szpitalny statków szpitalnych oraz ich załogi będą szanowane i chronione; **nie wolno brać ich do niewoli w czasie trwania ich służby** na tych statkach, bez względu na to, czy na statku znajdują się lub nie znajdują się ranni i chorzy.*

III KONWENCJA GENEWSKA

Art. 17: Każdy jeńiec wojenny obowiązany jest podać, będąc przesłuchiwany, **tylko** swoje nazwisko, imiona, stopień wojskowy, datę urodzenia i numer książeczki wojskowej lub w braku tego równorzędne dane.

Art 18: Nie wolno odbierać [...] przedmiotów, posiadających głównie wartość **osobistą lub uczuciową**.

Art. 26: **Woda** do picia będzie dostarczona jeńcom wojennym w **dostatecznej ilości**. Używanie tytoniu będzie dozwolone.

Art. 38: Jeńcy wojenni powinni mieć możliwość uprawiania ćwiczeń fizycznych, włączając w to **sport, zabawy i korzystanie z otwartej przestrzeni**.

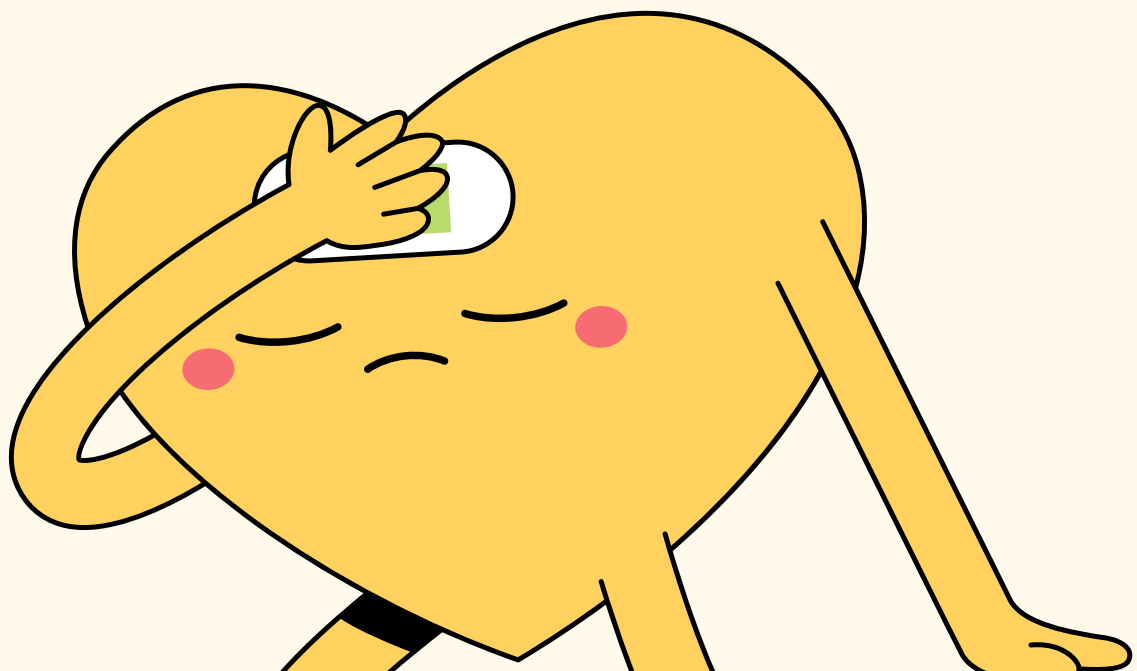
Art. 41: Użycie broni przeciwko jeńcom wojennym, a w szczególności przeciwko tym, którzy zbiegają lub usiłują zbiec, powinno być **ostatecznym środkiem**, zawsze poprzedzonym przez stosowne do okoliczności uprzedzenie.

Art. 71: Jeńcy wojenni będą mogli **wysyłać i otrzymywać listy** i karty pocztowe.

IV KONWENCJA GENEWSKA

Art. 17: Strony w konflikcie dążyć będą do zawarcia porozumień lokalnych w sprawie **ewakuacji** rannych, chorych, kalek, starców, dzieci i położnic ze strefy oblężonej lub otoczonej, jak również w sprawie dopuszczenia do tej strefy duchownych wszystkich wyznań oraz personelu i sprzętu sanitarnego.

Art. 19: Ochrona należna szpitalom cywilnym **może ustać** jedynie wówczas, **gdy wbrew ich zadaniom humanitarnym używane są one do działań szkodliwych dla nieprzyjaciela**. [...] Nie uważa się za działanie szkodliwe dla nieprzyjaciela faktu, że w tych szpitalach leczą się chorzy lub ranni wojskowi albo że znajduje się w nich broń ręczna i amunicja, odebrana tym wojskowym.

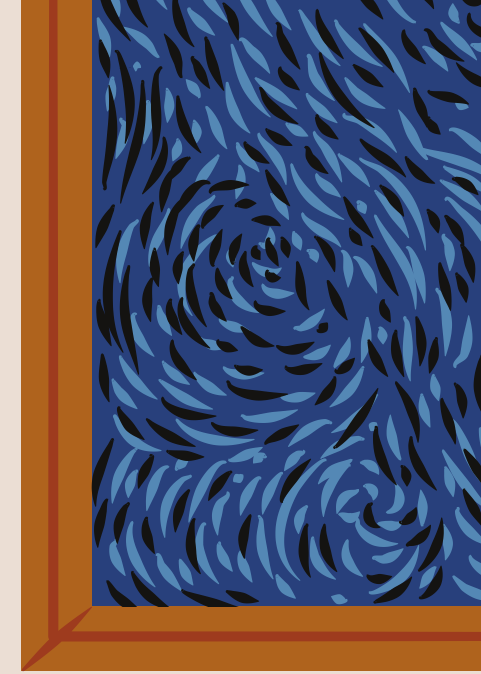
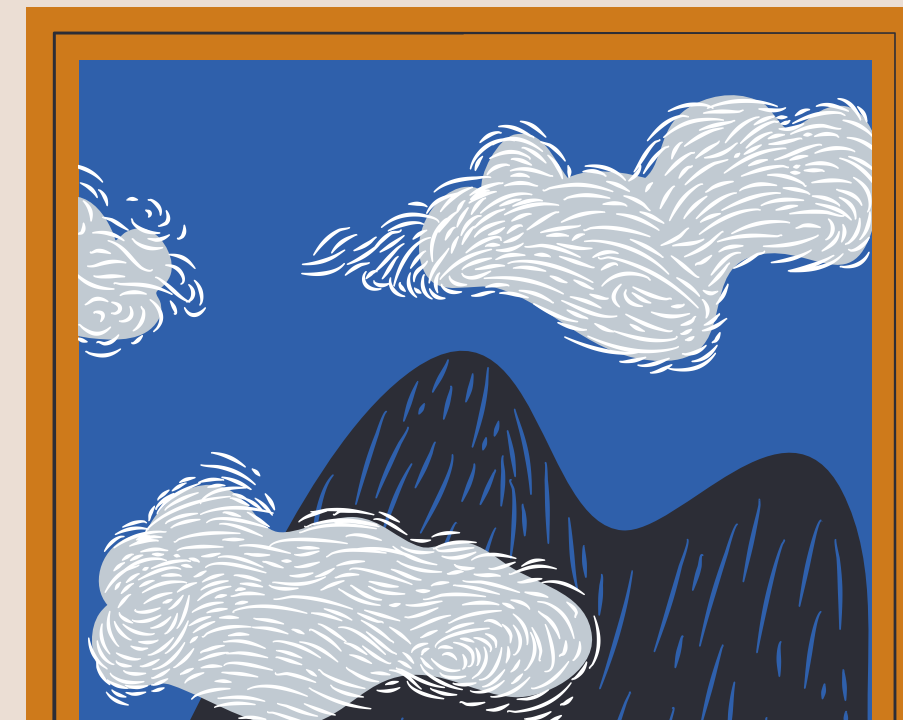
PRAWO HASKIE

Prawo haskie kładzie nacisk na sposób prowadzenia operacji wojskowych i metod walki. Pierwsze konwencje haskie powstały w 1899 r. i 1907 r. i dotyczyły praw i zwyczajów wojny lądowej. W 1954 r. podpisano w Hadze kolejną konwencję, mianowicie o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego.

KONWENCJA HASKA Z 1954 r.

- **Art. 4 ust. 3:** *Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się ponadto zakazać wszelkich aktów kradzieży, rabunku lub bezprawnego przywłaszczenia **dóbr kulturalnych**, jakąkolwiek przybrałyby one formę [...].*
- **Art. 4 ust. 4:** *Wysokie Umawiające się Strony powstrzymają się od wszelkich środków odwetu wymierzonych **przeciw dobrom kulturalnym**.*
- **Art. 16:** *Znakiem rozpoznawczym Konwencji jest tarcza skierowana ostrzem w dół, podzielona wzdłuż przekątnych na cztery pola, dwa błękitne i dwa białe [...].*

KONWENCJA HASKA Z 1907 r.

Art. 23 Regulaminu: [...] zabrania się mianowicie:

- *używać trucizny lub **broni zatrutej**; [...]*
- *zabijać lub zadawać rany nieprzyjacielowi, który złożył broń i, nie mając już środków obrony, zdał się na łaskę;*
- *oświadczać, że nikomu nie będzie darowane życie;*
- *używać broni, pocisków lub środków, mogących zadać **zbyteczne cierpienia**;*
- *bezprawnie używać flagi parlamentarnej, narodowej, oznak wojskowych i uniformów nieprzyjaciela [...].*

Art. 25 Regulaminu: *Wzbronione jest atakowanie lub bombardowanie w jakibądź sposób bezbronnych wsi, domów mieszkalnych i budowli.*

Art. 30 Regulaminu: *Szpieg pojmany na gorącym uczynku nie może być ukarany bez sądu.*

Art. 46 Regulaminu: *[...] Własność prywatna nie podlega konfiskacie.*

Art. 47 Regulaminu: *Rabunek jest formalnie zakazany.*

MIĘDZYNARODOWY RUCH CZERWONEGO KRZYŻA I CZERWONEGO PÓŁKSIĘŻYCA

DZIAŁALNOŚĆ

- Pozarządowa organizacja humanitarna
- Działa w prawie wszystkich państwach świata
- Zrzesza ponad 95 mln wolontariuszy

HISTORIA

- Założenie w XIX wieku
- Założyciel: Henry Dunant

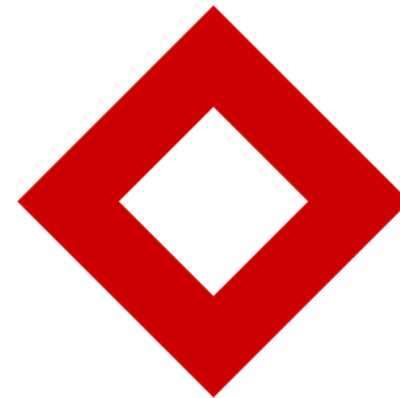
CEL

- Udzielanie pomocy rannym, chorym, jeńcom i internowanym
- Ma prawo do działania we wszystkich państwach w których ma siedzibę (art. 81 protokołu z 1977 r.)
- Stoi na straży podstawowych zasad wojny, promuje konwencje genewskich i jest uważany za neutralny pośrednik w konfliktach

MIĘDZYNARODOWY RUCH CZERWONEGO KRZYŻA I CZERWONEGO PÓŁKSIĘŻYCA

W Polsce działa Polski Czerwony Krzyż.

Od protokołu z 2007 r. istnieje również symbol czerwonego kryształu (by nie kojarzono go z żadną religią).

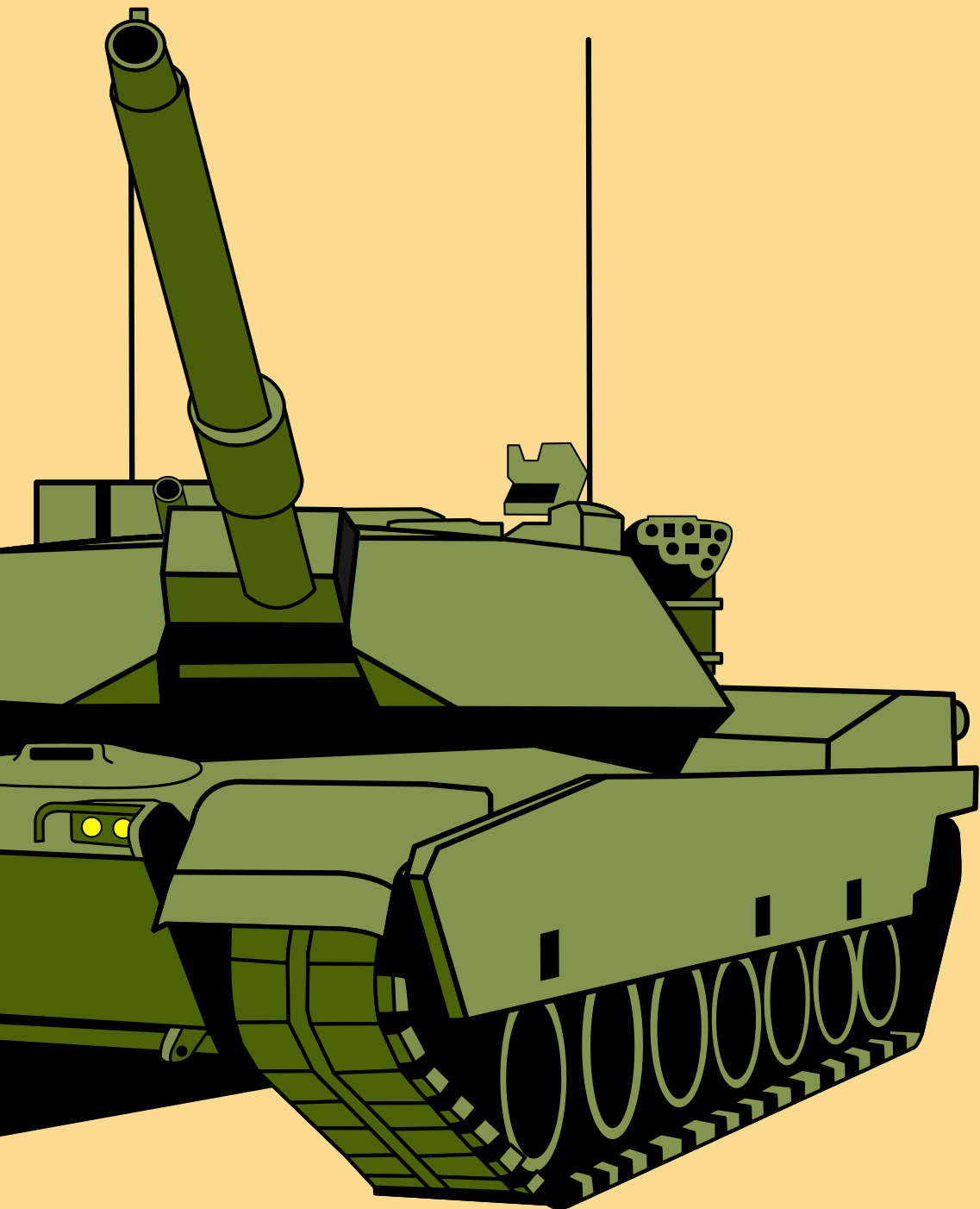
W Izraelu używany jest symbol czerwonej Gwiazdy Dawida.

- **Henry Dunant** - założyciel Ruchu Czerwonego Krzyża i Półksiężycy, był laureatem pierwszej w historii pokojowej nagrody nobla

ZASADY KONFLIKTU ZBROJNEGO

Cztery podstawowe zasady wojny

Zasada proporcjonalności

- użyte środki zbrojne muszą być proporcjonalne do przewidywanych korzyści wojskowych

Zasada minimum humanitaryzmu

- jeśli nie jest to konieczne do wymuszenia uległości sił nieprzyjacielskich, niszczenie mienia lub powodowanie cierpień jest zabronione

Zasada ograniczenia

- prawo walczących do stosowania środków szkodzenia nieprzyjacielowi nie jest nieograniczone

Zasada rozróżnienia

- zawsze należy rozróżniać między ludnością cywilną a kombatantami
- i między celami wojskowymi a cywilnymi

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA PRAW I JEDNOSTEK

Na podstawie Statutu Rzymskiego z 17 lipca 1998 r. powstał **Międzynarodowy Trybunał Karny**

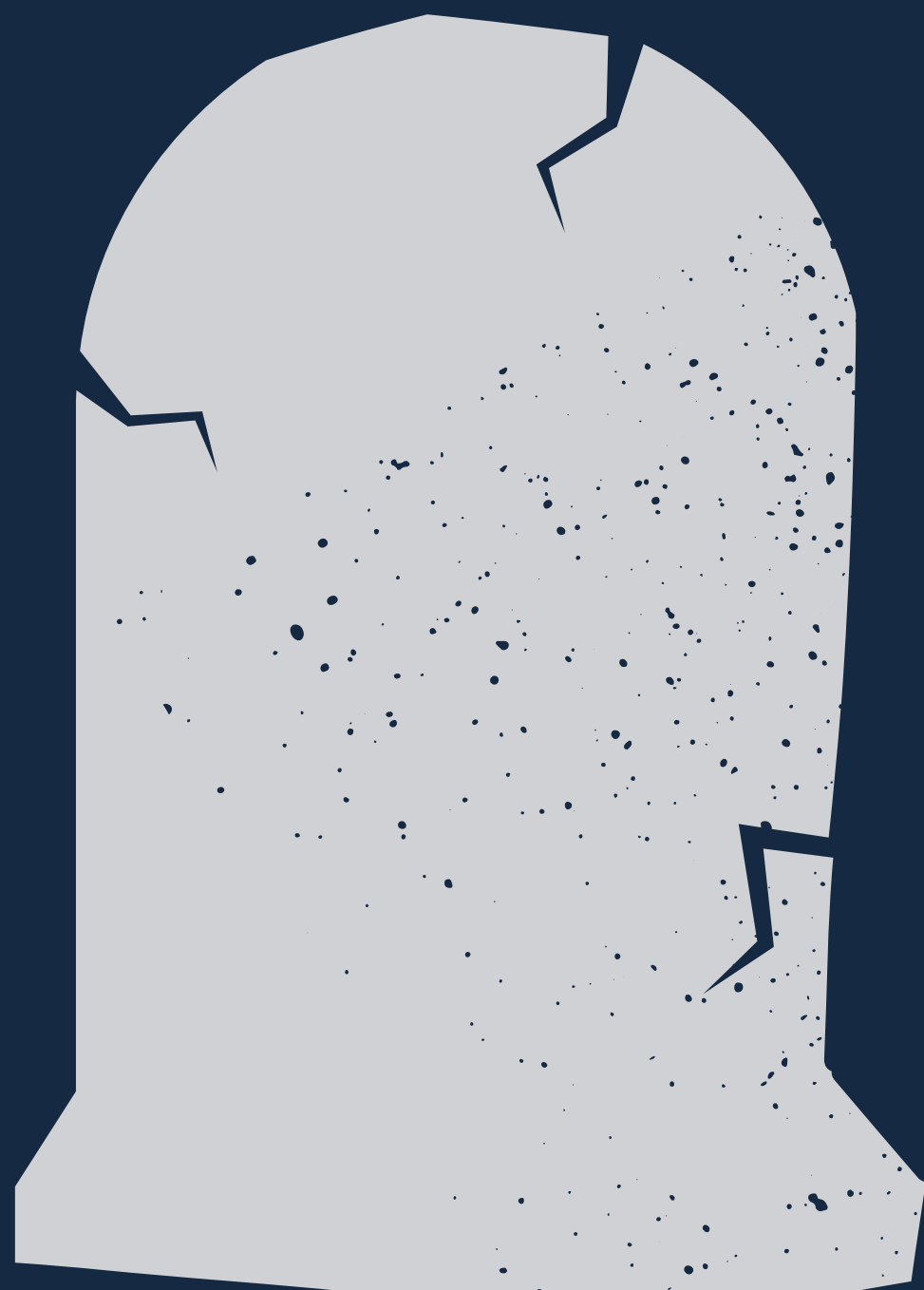
z siedzibą w Hadze.

- Jego jurysdykcja dotyczy tylko osób fizycznych w zakresie określonym w **Art. 5 ust. 1 Statutu Rzymskiego**:
- *Jurysdykcja Trybunału jest ograniczona do najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej.*
Jurysdykcja Trybunału
- *na podstawie niniejszego statutu obejmuje następujące zbrodnie:*
 - a. zbrodni ludobójstwa;*
 - b. zbrodnie przeciwko ludzkości;*
 - c. zbrodnie wojenne;*
 - d. zbrodni agresji.*

DEFINICJE ZBRODNI

Definicje zbrodni opisanych
w Statucie Rzymskim z 1998 r.

Zbrodnia ludobójstwa

- zabójstwa członków grupy i stosowanie środków, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy

Zbrodnia przeciwko ludzkości

- eksterminacja, niewolnictwo i zbrodnie apartheidu

Zbrodnie wojenna

- nie przestrzeganie Konwencji genewskich z 1949 r., wraz z protokołami dodatkowymi z 1977 r., oraz Konwencji haskich z 1899 r. i 1907 r., wraz z protokołem z 1925 r.

Zbrodnie agresji

- na ten moment jest niezdefiniowana.

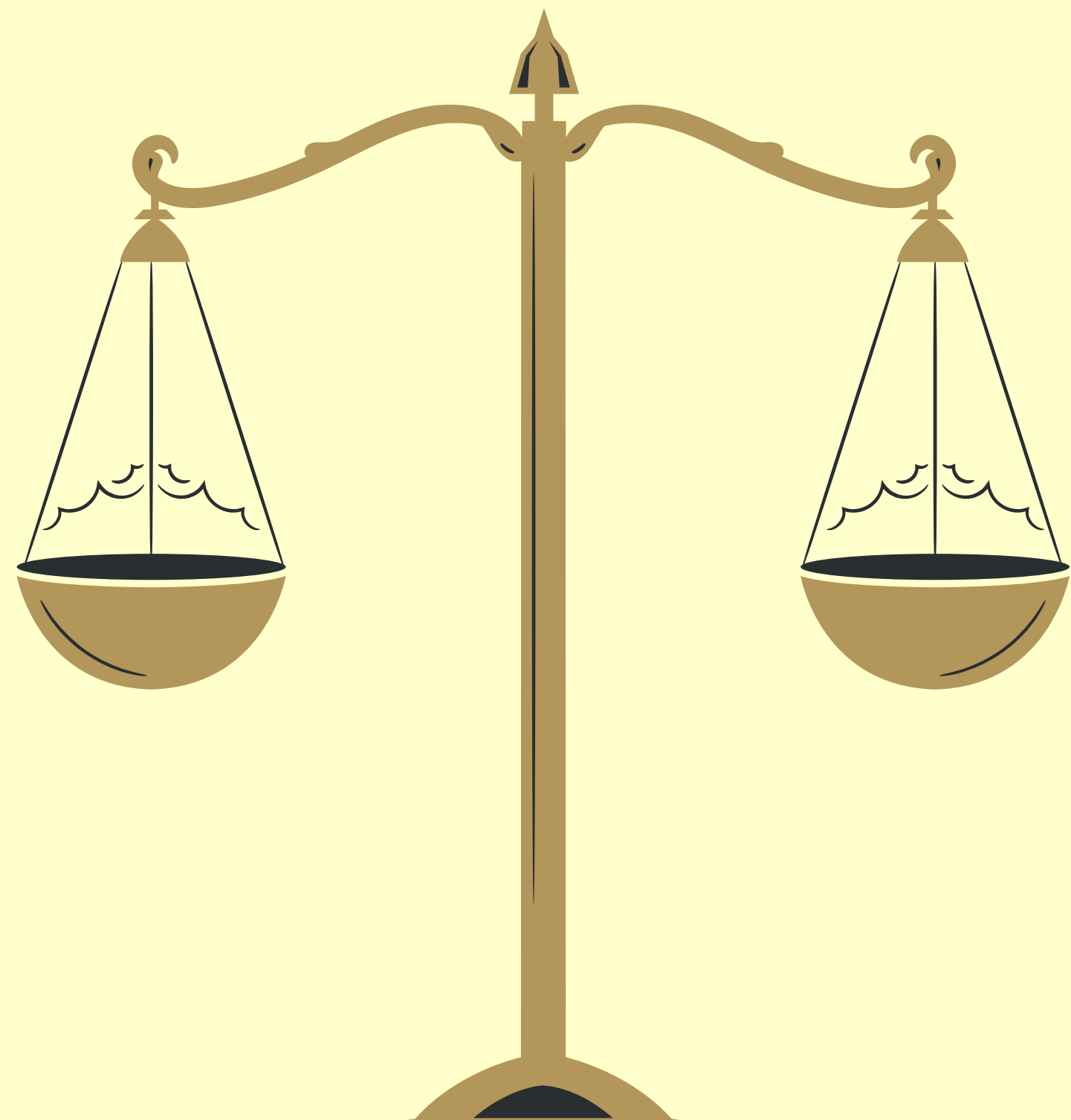
MIĘDZYNARODOWY TRYBUNAŁ KARNY W HADZE

Prezesem MTK od 2021 r. jest prof. Piotr Hofmański, karnista z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest to pierwszy członek Trybunału z Polski.

Sprawy do Trybunału mogą kierować:

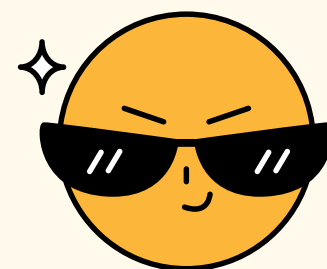
- państwa-strony Statutu Rzymskiego;
- prokurator MTK;
- Rada Bezpieczeństwa ONZ.

MTK nie dysponuje karą śmierci. Najwyższą możliwą karą jest 30 lat pozbawienia wolności albo dożywotnie pozbawienie wolności.

Zachęcamy do śledzenia profilu **Wydziału ds. Edukacji Prawnej**
Ministerstwa Sprawiedliwości na Facebooku:

<https://www.facebook.com/Edukacja-Prawna>

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ I ZACHĘCAMY DO ŚLEDZENIA KOMUNIKATÓW!

